

Český Rejstřík zástav ve světle registru zajišťovacích práv UNCITRALu (zpráva z 22. zasedání Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo)

Jednou ze stěžejních oblastí, na kterou se zaměřuje činnost Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL), je oblast zajišťovacích práv (práv zajišťujících splnění závazku). Tuto agendu (nazvanou *Security Interests*) má na starosti šestá pracovní skupina UNCITRALu, která se schází pravidelně dvakrát do roka.

V roce 2010 dokončila šestá pracovní skupina rozsáhlý projekt, jehož výstupy byly posléze uceleně publikovány ve formě jakéhosi odborného legislativního průvodce či příručky: *Legislative Guide on Secured Transactions* (dostupné na: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/security-ig/e/09-82670_Ebook-Guide_09-04-10English.pdf). Průvodce z dílny UNCITRALu lze podle mého názoru označit za jeden z nejvýznamnějších mezinárodních projektů posledních let v oblasti zajišťovacích prostředků, a to jak z hlediska rozsahu, tak z hlediska kvality zpracování. Deklarovaným cílem projektu bylo pomoci státům při přijímání či modernizování jejich právních úprav týkajících se zajištění. Průvodce UNCITRALu se komplexně zabývá všemi složkami a fázemi existence zajišťovacích práv (vznikem, účinky, výkonem atd.), detailně rozebírá jednotlivé aspekty zajištění, přičemž výklad vždy ústí v řadu konkrétních dílčích doporučení, přesně vymezujících, co by mělo právo stanovit.

Po finalizaci textu průvodce v roce 2010 byla šestá pracovní skupina pověřena úkolem zaměřit se důkladněji na problematiku registrace zajišťovacích práv k movitému majetku. Základním motivem takového směřování byla skutečnost, že sebelepší úprava zajišťovacích prostředků nemůže fungovat bez efektivního a veřejně přístupného registru zajišťovacích práv. Pokud jde o formu výstupu, bylo odsouhlaseno, že bude koncipována stejně jako v minulosti, tj. formou jakési příručky (*Registry Guide*, dále jen „Příručka“) s výkladem (komentářem) a konkluzivními doporučeními.

Ve dnech 10. 12. – 14. 12. 2012 se šestá pracovní skupina sešla – i za účasti české delegace – ve Vídni na svém 22. zasedání, aby zde pokračovala v tvorbě výše uvedené Příručky, zabývající se výhradně registrací zajišťovacích práv k movitým věcem. Předmětem jednání byly všechny oblasti, které si Příručka klade za cíl upravit, zejména pak se projednávaly otázky významu a fungování registru (včetně technických záležitostí), procesu zápisu (registrace) práva a jeho změny a výmazu, rozsahu registrovaných informací, přístupu ke službám registru, možnosti vyhledávání v registru, poplatků za poskytované služby; diskutovalo se i o podobě registračních formulářů.

Vzhledem k tomu, že činnost pracovní skupiny při vytváření principů a pravidel řádného a efektivního fungování registru zajišťovacích práv (Příručky) dospěla do závěrečné fáze, je možné odkázat na základní výstupy, které byly na prosincovém zasedání schváleny (potvrzeny) delegacemi členských států – publikované materiály šesté pracovní skupiny jsou dostupné na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/commission/working_groups/6Security_Interests.html.

Je potřeba předeslat, že věcná působnost vytvářené Příručky (stejně jako průvodce z roku 2010) se omezuje na zajišťovací práva k movitým věcem. Zároveň se však hodí zdůraznit, že Příručka se zabývá zajištěním ke všem druhům movitého majetku v širokém smyslu; zahrnuje tedy věci hmotné i nehmotné povahy, a to včetně například zboží, zásob, předmětů duševního vlastnictví, pohledávek, směnek, šeků, náložných listů, účtů, vkladů apod. Úprava v Příručce nedopadá pouze na specifické předměty, jako jsou lodě, letadla, železniční vozidla či vesmírná zařízení, nevztahuje se také na další věci vyžadující zvláštní úpravu. Široce pojímá Příručka i samotný pojem „zajištění“.

S ohledem na rozsah a zaměření příspěvku se zde nebudu zabývat jednotlivými dílčími otázkami, o kterých se na zasedání rokovalo – v tomto ohledu lze odkázat na dokumenty zveřejněné šestou pracovní skupinou (viz výše). Vyzdvihnu pouze jedinou otázku, kterou se pracovní skupina na svém zasedání zabývala, neboť se z tuzemského pohledu jedná o otázku poměrně aktuální. Za inspirativní pro českou úpravu Rejstříku zástav totiž považuji přijatá doporučení Příručky v otázkách přístupnosti registru a vyhledávání v něm. Přestože lze za jeden ze zásadních atributů jakékoliv evidence věcných práv pokládat její veřejnost, český Rejstřík zástav je „neveřejným seznamem“

(§ 35b odst. 1 notářského řádu). Zákon přitom vůbec nepočítá s možností do Rejstříku zástav nahlížet; případný zájemce může pouze získat „opis nebo výpis z Rejstříku nebo potvrzení o tom, že v něm určitá věc není evidována jako zástava“. Získat uvedený výpis lze navíc jen tehdy, *osvědčí-li žadatel oprávněný zájem* (výjimku tvoří jen případy, kdy žadatel předloží písemný souhlas vlastníka věci); možnost získat informaci z Rejstříku zástav se tak činí závislou na uvážení notáře.

Úprava registru (rejstříku) podle UNCITRALu akcentuje v tomto ohledu zcela jiný přístup. Příručka zdůrazňuje veřejnost informací obsažených v registru a oprávnění vyhledávat ve veřejně přístupných záznamech registru; možnost vyhledávat by neměla být podmíněna doložením oprávněného zájmu nebo prokázáním jiného kvalifikovaného důvodu. Ochrana soukromí zástavního věřitele či dlužníka je chráněna jinými prostředky (např. omezenou sumou informací, které se do registru zapisují, nemožností vyhledávat podle kritéria spočívajícího v osobě zástavního věřitele apod.) a neměla by podle Příručky převažovat nad právem třetích osob informace v registru vyhledávat. Registr má být dále podle Příručky veden nejlépe elektronicky a měl by subjektům umožňovat i přímou žádost o zápis práva elektronickou (dálkovou) formou, stejně jako by měl umožňovat touto formou v registru vyhledávat.

Průběh 22. zasedání pracovní skupiny zpestřila prezentace vietnamské delegace, představující nově spuštěný vietnamský rejstřík zástav vytvořený za pomoci Mezinárodní finanční korporace (IFC) a inspirovaný právě myšlenkami a pravidly Příručky. Implementace elektronického rejstříku zástav ve Vietnamu byla součástí inovativního legislativního proudu, který za účelem zlepšení podmínek podnikání a většího přílivu investic zahájila vietnamská vláda za finanční i technické podpory IFC jakožto součásti skupiny Světové banky.

Prezentace mimo jiné odhalila, nakolik český Rejstřík zástav za tím vietnamským zaostává. Vietnamský registr je primárně veden jako elektronický, umožňuje online zápisy práv, snadno se v něm vyhledává (včetně historie zápisů) a opravňuje uživatele k vytváření klientských účtů usnadňujících častou práci s registrem. Praktická část prezentace funkčnosti vietnamského rejstříku pak ukázala, jak lze inspirativně a provozuschopně aplikovat principy a myšlenky obsažené v Příručce.

Podle zástupců vietnamské delegace a zástupců IFC přispělo zavedení rejstříku v jeho stávající podobě (společně s vytvořením právního rámce pro existenci zajištěných transakcí) k výraznému zvýšení počtu zápisů a potažmo i k většímu objemu poskytnutých úvěrů zajištěných movitými věcmi (počet zápisů do rejstříku se pohybuje průměrně okolo 9000 zápisů měsíčně). Šestá pracovní skupina závěrem vyjádřila své uznání vietnamské delegaci i zástupcům IFC za práci na implementaci registru; následně se o podobě a fungování vietnamského registru rozvířila v plénu podnětná diskuze.

Zasedání následně pokračovalo zevrubným projednáváním připomínek a doporučení jednotlivých delegací k navrhovanému znění Příručky. Jednání pracovní skupiny závěrem vyústilo – po zapracování odůvodněných navrhovaných změn – ve schválení základního textu Příručky s tím, že konečnou podobu by měl text získat na příštím zasedání, které se uskuteční v dubnu 2013 v New Yorku.

Závěrem lze k výstupům 22. zasedání šesté pracovní skupiny UNCITRALu uvést, že Příručka by mohla sloužit jako dílčí myšlenková základna pro případné budoucí tuzemské legislativní úpravy v oblasti registrace zajišťovacích práv; Příručku by bylo vhodné jako jeden z obsahových zdrojů využít zejména při eventuelních novelizacích úpravy Rejstříku zástav, především v otázkách veřejnosti rejstříku, jeho přístupnosti a možností vyhledávání v něm. Jedná se o oblasti, v nichž se tuzemská úprava se závěry 22. zasedání šesté pracovní skupiny UNCITRALu nejvíce rozchází.

JUDr. Lukáš Vymazal, Ph.D.

Finanční skupina KB